

Az MSZP javaslata a Duna-Tisza köze fejlesztési programjára

Vitairat

2013. február

2013. február

Jelen program célja, hogy bemutassa a Duna-Tisza köze legfontosabb, aktuális problémáit, és konkrét intézkedéseket fogalmazzon meg azok megoldására. Tekintettel Magyarország 2014-re előrejelezhető költségvetésének korlátaira, a hazai fejlesztési források szűkösségére, a program európai uniós fejlesztési források segítségével megvalósítható intézkedéseket tartalmaz. A 27 javaslatból 13 országosan is végrehajtható. A program továbbá olyan kormányzati lépésekre is irányul, melyek egyrészt megteremtik az intézkedések jogszabályi és szakpolitikai környezetét, másrészt növelik azok végrehajtásának hatékonyságát.

A vitairatot elkészítő munkacsoport tagja volt: dr. Balogh László, Király József, Széll Péter és dr. Tabajdi Csaba. A program elkészítése során felhasználtuk dr. Csatári Bálint publikációit, elemzéseit. A vitairat elkészítésében aktív részt vállalt Kovács Attila uniós szakértő. Az elkészített program véleményezését, kiegészítését február hónapban indítjuk útjára Bács-Kiskun megye választói számára.

I.

Helyzetkép, kihívások

A Duna-Tisza köze program kidolgozását az a cél teszi indokoltá, hogy *az MSZP regionális programjai fedjék le az ország egész területét*. A Duna-Tisza köze program elkészítésének sarokköve a program *pontos területi lehatárolása*. A program túllép a Homokhátságon, illetve a szűkebben vett Duna-Tisza-közén, mivel tágabban értelmezi a térség határait. *A program földrajzi értelemben Bács-Kiskun megyén túl kiterjed, Dél-Pest megyére, és Csongrád megyére is.*

*Pest megye 2014-től elveszíti jogosultságát a Kohéziós Alap forrásaira,*¹ mivel a Közép-Magyarországi Régió az uniós átlag fejlettségi szint 75%-a fölé kerül. Ez bizonyos tekintetben megkérdőjelezi *a megye Közép-magyarországi régióhoz való tartozását* is. Pest megye helyzetének, érdekeinek ismeretében a regionális felosztás, a *régiós határok újragondolására* lenne szükség. Az MSZP nyitott arra, hogy széleskörű politikai és szakmai konzultációt folytasson a kérdés megoldására.

Dél-Pest megye meghatározó településeinek – Dabas, Nagykőrös, Cegléd – gazdasági kapcsolatait nemcsak a főváros, hanem a Kecskemét-Szeged irányában is erősíteni kell, ennek szakpolitikai kerete lehet a Duna-Tisza köze program.

A Duna-Tisza köze Program elkészítéséhez elengedhetetlen a térség helyzetének szakmai és politikai szempontú értékelése. A Duna-Tisza köze *sokszínű területi és fejlettségi képet mutat*: egyaránt megtalálható benne két világszínvonalú iparral, illetve tudományos potenciállal rendelkező térségi pólusközpont (Szeged, Kecskemét), a fővároshoz közeli középvárosok (Dabas, Inárcs), több száz kistelepülés, illetve a tízezer tanyát magába foglaló, szétszórott településszerkezetű agrártérség. A térségben még szembetűnőbb az a jelenség,

¹ Fontos megjegyezni, hogy a Közös Agrárpolitika két pilléréből finanszírozott támogatások jogosultságára nem vonatkozik a 75%-os küszöbérték, így a Pest megyében felmerülő fejlesztési igényeket célszerű az agrár-vidékfejlesztési források felé terelni.

amely az elmúlt két évtizedben Magyarországot jellemezte: a *kiugróan fejlődő modernizációs szigetek*, a főváros, a *pólusvárosok* (Kecskemét, Szeged) és a *stagnáló kisvárosok*, sőt a rohamosan *leszakadó falvak, kistelepülések*, tanyás térségek *közt* *különbség* megnőtt, a *"szétfejlődés" folyamata elmélyült*.

A munkahelyteremtés jelenleg kizárólag a *térségben tevékenykedő ipari és kereskedelmi cégek fejlesztésén* keresztül valósul meg. A *Mercedes-gyár és külföldi beszállítóinak* a térségbe történt betelepülésén túlmenően nem lehet beszámolni további működő tőke beáramlásról. *Szeged meghatározó fontosságú oktatási központ a térségben*, ipara azonban az elmúlt két évtizedben nem tudott a térség húzóágazatává válni. Az elmúlt két évtizedben több ipari, építőipari cég fejezte be a tevékenységét a térségben, növelve a munkanélküliséget.

A régió egyik legfőbb szociológiai sajátossága, hogy *a mezőgazdaságból élő népesség aránya meghaladja az országos átlagot*. A vidékies térség népességmegtartó ereje azonban a munkahelyek hiánya, a mezőgazdasági fejlesztések elmaradása miatt rohamosan csökken. Nagy bajba kerültek a térség agráriumra épülő élelmiszer-feldolgozó üzemei is. *Sok munkahely szűnt meg a konzerv- és húsiparban*.

A *Duna-Tisza köze* – a Kelet-Magyarországot sújtó általános problémák mellett (munkanélküliség, elszegényedés,² romló közbiztonság) további *két sajátos problémával is küzd*. Az egyik, hogy ez a régió az *ország legjelentősebb tanyás térsége*, ahol a legnagyobb számban maradtak fenn a tanyák. A homokhátsági településeken a külterületi népesség aránya magas, sok helyen 50% fölötti. A másik problémát az elmúlt évtizedekben érvényesülő *erőteltjes talajvízszint-csökkenés jelenti*, amelynek eredményeképpen az ENSZ *félsivatagos területté* is nyilvánította a régiót.

Az elmúlt években *új típusú kihívásokkal*, tendenciákkal is szembesültek a Duna-Tisza köze lakói

- A *gazdasági válság*, valamint a növekvő élelmiszerárak és megélhetési költségek következtében a *városokból a falvakra, a kistelepülésekre, a tanyákra kiáramló népesség száma növekedésnek indult*, ez a trend a jövőben is folytatódni fog. A kiköltöző családok célja, hogy megélhetésüket önellátással biztosítsák. Ennek pozitív hozadéka, hogy javul a kistelepülési, tanyasi lakosság korszerkezete, másik oldalról viszont ez szélesíti az ellátandó közszolgáltatások körét (pl. gyermekek iskolázása).
- A gazdasági válság miatt az eddiginél is *hátrányosabbá vált a régió helyzete*. A 2007-2013-as időszak támogatáspolitikája (*ÚMFT, ÚMVP*) *alig tudott eredményeket felmutatni a hátrányos helyzetű térségek felzárkóztatásában*.
- Az *összefogás, a szövetkezés hiánya* szintén hátráltatta a felzárkózást. A nemrég elfogadott földtörvény tovább nehezíti a korszerű, versenyképes mezőgazdaság kialakulását. A térség oktatással és kutatással foglalkozó intézményeinek költségvetési támogatását folyamatosan csökkentik. A korábban nagy hírnevű szőlészeti-, borászati, valamint a zöldségkutató intézet romokban hever.

A térség vízügyi szempontból *három részterületre bontható: a Duna-völgyre, a Tisza-völgyre és a kettő között elterülő hátsági (Homokhátság) területre*. Összehangolt és hatékony

² A Duna-Tisza-közét legnagyobb részben lefedő Dél-Alföldi Régió az EU átlagos fejlettségi szintjének 43%-án áll az egy főre jutó GDP-ben számolva.

2013. február

beavatkozás nélkül néhány évtized alatt felgyorsulhat a Homokhátságon már ma is érzékelhető *elsivatagosodás* folyamata. *Az ország területének mintegy tizedén sem a termelés, sem a természet, sem a színvonalas emberi élet megfelelő feltételei nem lesznek adottak*: a Homokhátság térségét a mezőgazdasági termelés, a megélhetés szempontjából Magyarország elveszítheti.

A Duna-Tisza-köze, de egész Magyarország egyik legnagyobb jövőbeni kihívása a *vízgazdálkodás rendszerének kialakítása*. Az elmúlt húsz évben több program is készült, de nem következett be fordulat, csak *az MSZP kormányzásának időszakában valósult meg egy 4-5 milliárd forintos beruházást magában foglaló program*.

A *2001-2008 között működő Homokhátsági Speciális Célprogram* jó alapokat nyújt a program megvalósításához. A szocialista kormány 2005-ben kormányhatározatot fogadott el, amely széleskörű helyzetelemzést hajtott végre és megoldási javaslatokat is megfogalmazott. *A felvázolt problémák azonban 2007-2013-között nem oldódtak meg*.

A *lakosság szociális helyzete drámai mértékben romlott az elmúlt évtizedben*, különösen az utóbbi két esztendőben. Több százezer ember él a létminimum alatt, illetve vált szegényné, sőt mélyszegényné.

A térség jelentős fejlesztései (szennyvízcsatornázás, vasútvonal-korszerűsítés, kórházberuházás, kerékpárutak, stb.) kizárólag a szocialista kormányok ideje alatt valósultak meg.

2010 után az *önkormányzati szférában korábban példátlan eladósodási hullám vette kezdetét*. Amellett, hogy közel 100 milliárdos önkormányzati vagyon került az államhoz, az elmúlt években egyes városok adóssága megsokszorozódott, Kecskemét adóssága pl. meghétszereződött.

A *közigazgatás átszervezésének*, a kórházak államosításának és összevonásának, valamint az iskola-rendszer átalakításának következtében a *helyi lakosság közszolgáltatásokhoz való hozzáférése jelentős csorbát szenved*, ismételten a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok életfeltételeit rontva.

A *Fidesz az elmúlt mintegy három évben* a megyerendszer indokolatlan és túlzó megerősítésével gyakorlatilag *felszámolta a regionális fejlesztést*.³ A Fidesz a 2014-20 közötti fejlesztési tervek előkészítésekor a területfejlesztés gazdáiként a kiürült megyei önkormányzatokat jelöli meg.⁴ Ezzel szemben *az MSZP célja a régiók helyzetbe hozása*, a regionális szint, a NUTS II-k visszaállítása, hogy elkerüljük az uniós forrásvesztéseket, és a térségbe becsatornázható uniós forrásokat maximalizáljuk.

³ A NUTS II. szinten

II.

A Duna-Tisza köze program alapvetései

A Duna-Tisza köze program keretei

A Duna-Tisza program két kiemelt kérdésköre a Homokhátság és az Alsó-Duna-völgy problémáinak komplex megközelítése.

A *Duna megteremti a kapcsolatot a Dél-Dunántúli Régióval*. E tekintetben biztosítani szükséges a *kapcsolódást a Duna-Tisza köze program és az MSZP Dél-Dunántúl Programja* között. A Duna két oldalán elterülő *Alsó-Duna-völgy* szintén ehhez a komplex térséghez tartozik, és területileg Szerbiában is folytatódik.

A *Homokhátság problémái* egyszerre vetnek fel *ökológiai, ökonómiai, vízügyi, környezet- és természetvédelmi, táj- és mezőgazdálkodási, települési (kistelepülési, tanyai) és társadalmi kérdéseket*. A térségben nemcsak a globális és helyi okok miatt bekövetkezett időszakos vízhiány pótlására lenne szükség, hanem olyan integrált és modern szemléletű, tudatosan felépített és végigvitt vidékfejlesztési programra, amelynek a vízpótlás és a vízvisszatartás csak az egyik kulcseleme.

A *Kiskunsági Nemzeti Park* az ökológiailag érzékeny területek gazdálkodását és a Natura 2000 területeket érintő programjait folytathatná. A *Homokhátság programja*, – a térség gazdálkodási, természeti és táji értékei alapján – *európai léptékű és jelentőségű programmá válhatna*.

A politikai döntés után a *Duna-Tisza köze programba integrált Homokhátság programot* olyan, a politika ciklusaitól és mindennapi döntéseitől független, jól felszerelt szervezetre kellene bízni, amely képes a program által előírt egyes intézkedéseket tervezni, szervezni, programozni, és megvalósítani.

A Duna-Tisza köze térségről mindezidáig nem készült egységes, átfogó, gazdasági-társadalmi-környezeti helyzetértékelés. Ez a feladat jelenleg csak a rendelkezésre álló megyei, regionális és kiemelt térségi (pl. Homokhátság) programokra és fejlesztési tervekre alapozva végezhető el. Sajnos nem készültek a térségről – talán egy-két települést kivéve – olyan digitális térképek, (vagy a változásokat szinte azon nyomban és valóban bemutatni képes rendszeresen készülő légi ortofotók), amelyek megmutatnák a külterületi műtárgyakat, a tanyákat, a természet védett értékeit, a földhasznosítást és annak változásait. Ilyen térképeken pontosan kijelölhetők lennének azok a területek, ahol a vízvisszatartás, és -pótlás, az ott élő helyi társadalom egyetértésével, érdemi, az ember-táj harmóniát újratereítő térségi rehabilitáció indulhatna el, lépésről lépésre. Vízügyi szakértők már korábban bemutatták az ún. „fürtös” víztározó terveiket.

A Duna-Tisza köze program új feltételei

Az elmúlt időszak uniós és hazai fejleményei *új feltételeket* teremtettek és szélesebb mozgásteret biztosítanak a Duna-Tisza köze program kidolgozására és megvalósítására.

- 2014-ben elindul *az EU következő, 2014-2020-as költségvetési támogatási kerete és új szabályozási rendszere*. A 2007-2013-as időszak pozitív és negatív tapasztalatainak birtokában lehet tervezni az előttünk álló időszakra vonatkozóan.
- A 2014-től kezdődő uniós programozási időszakban először válik lehetővé a **több uniós pénzügyi alap forrásaira alapozott integrált (helyi) tervezés**,⁵ amely az egyes fejlesztési alapok között a korábbiaknál jelentősebb összhang elérését teszi lehetővé.
- A magyar EU elnökség során *elfogadásra került az európai Duna Régió Stratégia*. Most folyik e stratégia tartalommal való megtöltése azonban még várat magára.
- A 2000-es évek végétől a különböző magyar kormányok *közmunkaprogramokat vezettek be* Magyarországon, amelyek munkaerőt biztosíthatnak számos uniós fejlesztési projekt megvalósításához, nagyobb léptékű infrastrukturális fejlesztésekhez.
- *Szerbia megkapta a hivatalos EU-tagjelölti státuszt*, ezáltal nagyobb lett a mozgástér és több finanszírozási lehetőség nyílt a határokon átnyúló térségi programok megvalósítására.

A Duna-Tisza köze integrált fejlesztésének célrendszere:

1. *a gazdasági szerkezetváltás* megvalósítása során a térség népességmegtartó erejének fokozása, a *helyi gazdaság versenyképességének javítása és a munkahely-teremtés bővítése*;
2. Az *élenjáró technikát*, technológiát megvalósító beruházások, "*modernizációs szigetek*", Kecskeméten a Mercedes gyár, Szegeden a részecskegyorsító, a biotechnológiai kutatások beruházásainak *kiterjesztése*;
3. a szövetkezesek, az élelmiszeripari integrációk, a termelői szervezetek állami, uniós támogatása révén *a zöldség és gyümölcsstermelés, a kertészeti kultúra újbóli elterjesztése*, amely magával hozza a piacra termelés lehetőségét (helyi piacok erősítése), hozzájárulva a feldolgozóipar újbóli beindításához;
4. a kistelepülések és a tanyás térségek megújítása, *szociális és fizikai infrastruktúrájának* fejlesztése;
5. *a régió természeti értékeinek megőrzése*, a természet- és környezet harmonikus gazdálkodását segítő *vízgazdálkodási fejlesztések megvalósítása*.

A Duna-Tisza köze program módszertana:

- A program olyan intézkedéseket tartalmaz, melyek *finanszírozása – az Európai Unió 2014-2020-as költségvetéséhez kapcsolódó* hazai Operatív Programok keretében – *uniós forrásból megoldhatók*, tekintettel a nemzeti források szűkösségére.
- Konkrét, *a térség sajátosságaihoz igazodó javaslatokat tartalmaz*, amelyek jelentős része azonban horizontálisan, az egész országban – vagy az ország más, hasonló gazdasági-társadalmi-területi hátrányokkal szembesülő térségeiben – alkalmazhatók, *más térségekre, régiókra is kiterjeszthetők*.
- A program olyan *konkrét intézkedésekre összpontosít, amelyek középtávon érzékelhető változást eredményezhetnek* a térségben élők foglalkoztatási, megélhetési lehetőségeiben, szociális helyzetében.

⁵ Az úgynevezett „multi-fund” tervezés;

- A program olyan **konkrét szakpolitikai lépéseket tartalmaz, melyeknek számszerűsíthető politikai hozadéka lehet.** Az intézkedések célcsoportja egyértelmű, a lépések egyszerű üzenetekkel jól kommunikálhatóak (pl. 200.000 kistelepülésen, tanyán élő ember; 171 település, stb.).
- A program végrehajtásának intézményi kereteit térségi szinten is ki kell építeni, illetve meg kell erősíteni. Ennek részeként **regionális vagy térségi tervező-fejlesztő menedzser irodát kellene felállítani.** Az Iroda feladatait a Magyar Tudományos Akadémia Közgazdasági és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete Kecskeméti Központja láthatja el. Az iroda stabilitásának és politikai függetlenségének biztosítása érdekében annak működését, létrehozását és feladatait célszerű lenne a 2014 utáni Vidékfejlesztési Programban is rögzíteni.
- Az Európai Bizottság által kiemelt fontosságúnak tartott **területi elvet, a regionalizmust markánsabban meg kell jeleníteni** a 2014-2020 közötti fejlesztési programokban. Politikai döntést igénylő kérdés, hogy az eltérő regionális, térségi sajátosságokra alapozva a 2014-2020-as időszak vonatkozásában **Magyarország regionális szintű vidékfejlesztési programokat** (tehát országosan 7 darabot) dolgozzon ki, illetve az új kormány a 2014-es kormányváltást követően ez irányú módosítást kezdeményezzen az Európai Bizottság irányában. Ennek nem feltétlenül kell érintenie a Vidékfejlesztési Program valamennyi intézkedését, csak a településfejlesztéshez és a helyi közösségek fejlesztéséhez kapcsolódó lépéseket. Agrár-élelmiszeripari beruházások vonatkozásában pl. nem lenne célszerű ilyen átprogramozás.
- A szemléletváltás részeként a korábbiaknál jóval nagyobb súlyt kíván fektetni a **városi vonzáskörzetek fejlesztésére, a város-vidék viszony megerősítésére.**
- **Szemléletváltást szorgalmaz** a 2014-2020 közötti Operatív Programok és a Vidékfejlesztési Program **forrásainak elosztásában és a támogatási programok kidolgozásában.** Ez utóbbi esetében nemcsak az élelmiszergazdasághoz vagy a vidéki vállalkozás- és településfejlesztéshez kötődő fejlesztések támogatására kerülhet sor, hanem a korábbi programidőszakokban a vidékfejlesztési programok által nem érintett területek – pl. a települési egészségügyi ellátás, a szennyvíz-kérdés megoldása, stb. – is.

Sor-szám	Javasolt szakpolitikai intézkedés	MSZP DTK céljai	EU finanszírozási háttér	Országosan kiterjeszhető?
1.	Gazdaságfejlesztési pólusok meghatározása – kertészet, szabadidő-ipar, járműipar	Gazdaságfejlesztés	EMVA ⁶ , ERFA ⁷	Nem
2.	Kistelepülési, tanyasi gazdaságok együttműködésének, szövetkezésének támogatása.		EMVA	Igen
3.	Kistelepülési, tanyasi fiatal gazdálkodók preferálása a Vidékfejlesztési Programban 2014-20 között.		EMVA	Igen
4.	Szociális mezőgazdaság és szövetkezés létrehozása		EMVA, ESZA ⁸	Igen
5.	Idénymunkás regiszter létrehozása		ERFA	Igen
6.	Közmunka bevonása a kistelepülési és tanyaközpontok infrastruktúrájának fenntartásába	Területfejlesztés	ERFA	Nem
7.	Mezőgazdasági vállalkozások hozzájárulása a települési közteherviseléshez		-	Igen
8.	Szent István Csatorna (Duna-Tisza csatorna) kiépítése		ERFA, KA ⁹	Nem
9.	Duna-Tisza köze vizes infrastruktúra kataszter felállítása		ERFA	Nem
10.	Esővízgyűjtő infrastruktúra kiépítése önkormányzati és lakóingatlanokhoz		EMVA	Igen
11.	Önkormányzati szivattyúvásárlási program		EMVA	Igen
12.	Vízbank kialakítása, vízkvóta-rendszer kidolgozása		EMVA, ETE ¹⁰	Igen
13.	Közép-Európai Vízstratégiai és –Kutató Központ létrehozása Baján		ERFA, ETE	Nem
14.	Térségi infrastruktúra-fejlesztési program		EMVA, ERFA	Nem
15.	Duna-Tisza közti energetikai program kidolgozása		ERFA, KA	Nem
16.	Laptop-ot minden általános iskolásnak!	Oktatás, kultúra	EMVA, ESZA	Igen
17.	Ingyen wifi (internet-hozzáférés) kiépítése a vidéki (tanyás) térségekben		EMVA	Igen
18.	Kistelepülési és tanyaközpontok közösségi tereinek kialakítása és tanítói lakásainak felújítása		EMVA	Nem
19.	Új ösztöndíj-konstrukciók elindítása hátrányos helyzetű (tanyasi) fiatalok számára		ESZA	Igen
20.	Települési és kistérségi központ oktatási intézményeihez való hozzáférés javítása		EMVA	Igen
21.	Kistelepülési, tanyai (köz)szolgáltatáscsomag kialakítása és normatív típusú támogatása	Szociális ellátó-rendszer	EMVA	Igen
22.	Kiemelt Szociális Térség létrehozása a Duna-Tisza közén		-	-
23.	Mozgóárus szolgáltatás megszervezése a tanyás térségekben		EMVA, ESZA	Nem
24.	Kistelepülési, tanyai mobil egészségügyi állomások kialakítása, működtetése		ESZA	Nem
25.	Önszerveződő Roma Munkacsoportok kialakítása és támogatása		ESZA	Igen
26.	Riasztórendszerek kiépítése szórt település-szerkezetű térségekben	Köz-biztonság	EMVA	Igen
27.	Körzeti megbízottak tanyasi feladatellátásához szükséges speciális eszközök beszerzése		ERFA	Nem

⁶ Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap - EMVA (European Agricultural Fund for Rural Development)

⁷ Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) - European Regional Development Fund

⁸ Európai Szociális Alap - ESZA (European Social Fund)

⁹ Kohéziós Alap - KA (Cohesion Fund)

¹⁰ Európai Területi Együttműködés - ETE (European Territorial Cooperation)

III.

A Duna-Tisza köze program javasolt intézkedései

1. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, MUNKAHELYTEREMTÉS

Cél: a Duna-Tisza köze gazdaság-fejlesztési pilléreinek meghatározása

EU források felhasználásához kapcsolódó feladatok

1. 2-4 darab (tematikus és területi) *gazdaságfejlesztési pólust* kellene meghatározni a Duna-Tisza közén:
 - a. *Olyan térségi járműipari beszállítói közösség (klaszter)* kiépítését javasoljuk, amely nemcsak a közvetlen beszállítókat, hanem azok beszállítóit és – zömében speciális szakértelemmel bíró – munkavállalóit is magában foglalja. Ennek *intézményi kerete lenne egy, az állam által létrehozott és támogatott non-profit cég*. A cél az információ megosztása, egy tudásbázis és hálózat kiépítése annak érdekében, hogy a magyarországi kis- és középvállalkozások képesek legyenek a multinacionális vállalatok számára beszállítói tevékenységet végezni.
 - b. *Termelői szervezetek, szövetkezetek szervezésével, azok állami, uniós támogatásával* a zöldség- gyümölcstermelés, a *kertészeti kultúra fejlesztése*, újbóli elterjesztése. Ez hozzájárulhat a piacra termelés, a helyi piacok erősítéséhez, a feldolgozóipar újbóli beindításához. A melioráció, a termálvíz adta lehetőség kihasználásával a magas élőmunka szükséglet munkahelyeket teremthet. Mindez igényli továbbá a kertészeti oktatás fejlesztését is. Támogatást kívánunk adni a magasabb színvonalú zöldség, gyümölcstermesztés érdekében a Kecskeméti Kutatóintézetnek is.
 - c. *Helyi márka, helyi brand kialakítása* („Homoki bor”, „Homoki pálinka”)
 - d. *Szabadidő-ipar*, turisztika
 - I. A *Gyógyító Magyarország programhoz kapcsolódóan* Szeged és Kecskemét gyógyászati központ jellegét tovább erősítheti, ha a kórházfejlesztések befejeztével, fizetős szolgáltatást is nyújtanak.
 - II. *Újra kell gondolni a termálfürdők jövőjét, funkcióit*. A térségben maximum 2-3 ilyen típusú életképes beruházás van. A magyar-szerb turisztikai együttműködés keretében a *Dél-Alföldi régió*nak (kommunikációs, turisztikai) *irodát kellene nyitnia Újvidéken illetve Belgrádban*.
 - III. Célszerű *fejlesztetni a lovas- és kerékpár-turizmust*. Hasonlóan a Tiszató, Velencei-tó és Balaton kerékpár „körúthoz” legyenek zárt hálózatba kötve és turisztikai látnivalókra felfűzve a kerékpárutas fejlesztések! Ezeket a Vajdaság hasonló fejlesztéseivel is össze lehet kötni, ezáltal határon átnyúló projektként támogatható. A térségnek el kell köteleznie magát a lovassportok iránt, ismét központja lehetne a lovas oktatásnak, több település folytathatná a lovas világesemények szervezését is.
 - IV. A *Mercedes-gyár mellett gyári bemutatóközpontot, múzeumot és szórakoztató központot* kellene kialakítani, természetesen a gyárral együttműködésben.

- Az egyik ilyen beruházás lehetne a **bemutatópálya**, valamint egy tudomány-, technika bemutatására szolgáló **interaktív múzeum felépítése turisztikai céllal**, a vendégéjszakák számának, illetve az idegenforgalomból származó bevételnek a növelése érdekében. A fiatalok sokkal hamarabb látogatnák meg ezt, mint sok kulturális értékkel bíró nevezetességet.
- V. A térség turisztikai attrakciói közül kiemelkedik a bajai Halászlé Fesztivál, amely magyar és külföldi vendégek sokaságát vonzza. Vonzerőt képvisel továbbá a Duna, a Tisza, Gemenc, a vízi sportok és Szeged, Baja, Csongrád, Szentes kulturális sokszínűsége is.

Cél: a kistelepülések és a tanyás térségek mezőgazdasági termelőinek és vállalkozásainak támogatása

Az európai uniós fejlesztési források felhasználásához kapcsolódó feladatok

2. Uniós forrásokból **támogatni kell a kistelepülési, tanyasi gazdaságok**, a kisméretű, főként a családi gazdaságok **együttműködését, szövetkezését**, termelői szervezetek létrehozását. Ennek eszközei: gépkörök, közös beszerzés, értékesítés; eredménye: erősebb alkupozíció az értékláncban! Mindez nem jelenti a földbirtok-viszonyok megváltoztatását, kizárólag a meglévő keretekre épített hatékonyabb, gazdaságosabb termelés-szervezést és értékesítést. A 2014-2020 közötti Közös Agrárpolitika ezt több formában is ösztönzi és támogatja, ezt a lehetőséget kellene kormányzati eszközökkel, szabályozással is elősegíteni.
3. A Közös Agrárpolitika új rendelkezéseinek szellemében **előnyt kell biztosítani a kistelepülési, tanyasi fiatal gazdálkodók részére** a Vidékfejlesztési Program „Fiatal gazda” pályázatainál.

Szabályozási, végrehajtási feladatok

- A Duna-Tisza közén – és általában a hátrányos helyzetű térségekben – megvalósuló **fejlesztési célú pályázatoknál kétszeres szorzóval** kell érvényesülnie az elbírálási szempontok között a pályázat által közvetlenül **létrehozandó munkahelyek számának**.¹¹
- A beruházások kivitelezésénél helyi, vagy a beruházás kb. 20 kilométeres körzetében található építőipari kivitelezőt kellene előnyben részesíteni. **Alvállalkozóként a kivitelezési munkálatok legalább 60 %-át olyan helyi vállalkozó végezze el, aki helyben lakó munkaerőt foglalkoztat!** A projekt utolsó kifizetését csak ennek ellenőrzését követően teljesítse a közreműködő szervezet.
- A 2014-2020-as Vidékfejlesztési Programban be kellene vezetni a **„Kiemelt Agrártérség” vagy „Kiemelt Vidékfejlesztési Térség” kategóriát** (Magyarországon a Duna-Tisza-köze vagy szűkebb értelemben a Homokhátság lehetne ilyen térség az összesen 3-4 közül). Egy-egy ilyen térség kedvezményeket kaphatna a beruházásokkal, a pályázatokkal kapcsolatosan. A szolgáltató állam szellemében erre alapozva ki lehetne jelölni, majd a Program Technikai Segítségnyújtásából

¹¹ MSZP KMP, 40. oldalán megfogalmazottakkal összhangban.

finanszírozni agrártérségenként egy-egy koordinációs, végrehajtási szervezetet (közreműködő szervezetet, kormányzati hivatal vagy non-profit kft. formájában), mely szervezet(ek) feladata lenne a térségben meglévő helyi termékek, kézműves ipar, biotermékek, stb. **központosított piacra jutásának megszervezése** is.

- 2014 utáni **Közös Agrárpolitika bevezeti az 5 hektár alatti kistermelők általánytámogatását**. Hozunk létre megfelelő rendszert az új támogatási rend hatásainak felmérésére, különösen a korábbi "félíg önellátó gazdaságok" problémáinak kezelésére.
- A Duna-Tisza-közének kormánydöntéssel „**Kiemelt gazdasági térséggé**” kellene válnia, mely például a beruházó kkv-k számára járulékkedvezményt biztosítana.¹²
- Célunk **projektláncok** kiépítése. Ez két-három, tematikájában és ütemezésében kapcsolódó projekt integrált megvalósításának támogatását jelenti.¹³ Egy-egy projektláncnak legyenek kötelező elemei, pl.: minimum 1 új munkahely teremtése, minimum 5 fő képzése, informatikai komponens, helyi kivitelező bevonása, legalább 1 régió vagy határon túli partner bevonása, stb.
- A Duna-Tisza közén azonosítani kell azokat a programokat, projekteket, melyek **magyar-szerb határon átnyúló projektként** valósíthatók meg. A most is létező határon átnyúló együttműködések mellett érdemes elgondolkodni egy közös regionális OP indításán is (bár ennek jogalapja kétséges). Ez összhangban állna a Kelet-Magyarország Programban bemutatott Nyitott Régió¹⁴ koncepcióval és nagyban szolgálná a **külhoni magyarokkal történő különösen előnyös együttműködésünket** is.
- A Duna-Tisza köze nagy részét lefedő Dél-Alföldi Régió számára 2014-től újra létre kellene hozni egy **brüsszeli lobby-irodát**. Ezt a Régió Operatív Programja Technikai Segítségnyújtásának terhére lehetne finanszírozni. Az Iroda feladata nemcsak a Strukturális Alapokból és Kohéziós Alapból a régióban tervezett beruházások mellett történő lobbizás és azok megvalósításának támogatása lenne, hanem a közvetlen brüsszeli támogatások (**EuropeAid, Competitiveness and Innovation Framework Programm, Social Business Initiative**, stb.) felkutatása és a régióba történő becsatornázása is.

Cél: a vidéki térségekben meglévő munkaerő mezőgazdasági foglalkoztatása

Az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok

4. Szociális mezőgazdaság és szövetkezés

A szociális mezőgazdaság tágabb keretét az ún. **szociális szövetkezés** jelenti. Ennek keretében a falusi munkanélküliek számára lehetőséget kell biztosítani a föld megművelésére. Akinek van földje, annak a vetőmag, palánta, stb. biztosításával lehetne támogatást biztosítani. Akinek nincs, az kaphatna önkormányzati vagy állami földet. **A termelés irányításához, szervezéséhez az állam biztosítaná a szakembereket. Az elsődleges cél a saját család ellátása,**

¹² MSZP KMP, 34. oldalán bemutatott járulékcsoökkentési elképzeléssel összhangban;

¹³ MSZP KMP, 44. oldal;

¹⁴ MSZP KMP, 47. oldal;

másodsorban pedig a termékek értékesítése a helyi piacon. A harmadik lépés a szövetkezés lenne, ennek eredményeképpen pedig az így összegyűjtött termékek piacra juttatása.

Javasoljuk településenként – a település mellett – egy kisléptékű állattartó - sertés vagy szárnyas - ***szociális állattartó telepet*** létrehozását, ahol a rászoruló családok állatai kapnának helyet.

A koncepció előnyei:

- A szociális állattartó-telepen külön-külön karámban lennének elhelyezve a rászoruló családok állatai;
- A tulajdonos nem tudná az állatot a vágósúly elérése előtt eladni, megenni;
- A tulajdonos nem tudná az állatnak szánt takarmányt eladni (azt a szociális állattartó telepen tárolnák);
- A tulajdonos továbbra is elvégezné az állathoz kötődő mindennapi elfoglaltságokat reggel-este etetné, gondozná a saját állatait;
- Ennek hiányában a szociális állattartó telepet felügyelő (köz)munkás megetetné az állatot, amennyiben azonban a tulajdonos meghatározott számú alkalommal elmaradna, kiesne a programból;
- A következő uniós pénzügyi programozási időszakban (2014-2020) minden településen ki lehetne alakítani egy szociális állattartó telepet, amely hangsúlyozottan önellátásra, illetve helyi piacra termelne. Erre nem a programban részt vevő családok pályázhatnak, hanem az önkormányzatok.
- A konstrukció az EU-konform higiéniai és állategészségügyi előírásoknak mindenben megfelelné (ellentétben a háznál tartott állatok gondozásával).
- Egy ilyen, a települési önkormányzat által végrehajtott beruházáshoz magas támogatásintenzitással uniós forrásokat lehetne becsatornázni, míg az „egy porta, egy koca” elnevezésű, a ház mögötti sufnyából kialakított karámhoz nem.

Cél: innovatív eszközök alkalmazása a foglalkoztatás bővítése céljából

Az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok

5. A Duna-Tisza közén kísérleti jelleggel létre kellene hozni egy ún. ***idénymunkás (online) regisztert, adatbázist, járás/település szinten.*** Ebbe nemcsak a munkanélküliek, hanem az idénymunkát (akár hétvégén) vállaló lakosok is bekerülhetnének. A mezőgazdasági termelők innen választhatnának munkásokat. Akár a nyári szünetben dolgozó diákok is regisztrálhatnának, hogy ezáltal hozzájáruljanak a családi költségvetéshez.
6. A kistelepüléseken és a tanyás területeken a ***közmunkát az oktatási, az egészségügyi és a szociális ellátás*** vonatkozásában is lehetne hasznosítani. Közmunka keretében lehetne megoldani a ***kistelepülési és tanyaközpontok intézményeinek, infrastruktúrájának fenntartását,*** gondozását is.

2. TERÜLETFEJLESZTÉS, TELEPÜLÉS-FEJLESZTÉS, ALTERNATÍV ENERGIAGAZDÁLKODÁS

Cél: a helyi önkormányzatok forrásainak bővítése a mezőgazdasági termelők és vállalkozók által fizetendő helyi adó révén

7. Méltányosnak tartanánk, ha az iparüzési adóhoz hasonlóan, a **20 hektárnál nagyobb** területen mezőgazdasági termelést folytató gazdaságok helyi adójukkal hozzájárulnának az 5000 fő alatti **települések önkormányzatainak gazdálkodásához**.

Cél: hatékony vízgazdálkodási rendszer, és az azt támogató infrastruktúra kiépítése a Duna-Tisza közén

EU források felhasználásához kapcsolódó feladatok

8. A 2014-2020-as programidőszakban új Duna-Tisza csatorna megépítését elő kellene készíteni. A **Szent István csatorna** célja kettős: **a hajózhatóság, a folyami szállítás**, valamint – kiegészítő vízgyűjtő infrastruktúra kiépítése esetén – **a mezőgazdasági öntözés**. A csatorna megépítése az alföldi térség kiemelt beruházása lenne.
9. **Vizes infrastruktúra katasztert** kellene készíteni a Duna-Tisza közén a falugazdász és/vagy a kamarai tanácsadói hálózat segítségével. Ennek az állapotfelmérés mellett fel kell mérnie a beruházási igényeket is. Ennek része lenne a működő és nem működő kutak, használt és használaton kívüli árkok, vízközművek, stb. összeírása, rendszerbe foglalása, majd számítógépes vízgyűjtési megoldások kidolgozása. Ez alapján meg lehetne kezdeni a használaton kívüli, de a hatékony vízgazdálkodáshoz szükséges vízközművek, árkok karbantartását a **közmunkaprogram** keretén belül. A leromlott vízközművek felújítása **uniós forrásokból** támogatható.
10. A Duna-Tisza közén kísérleti jelleggel programot kellene hirdetni azzal a céllal, hogy **valamennyi állami, önkormányzati vagy egyházi kezelésben lévő épülethez** kapcsolódóan – természetesen csak ott, ahol ez fizikailag lehetséges – földbe süllyesztett **esővízgyűjtő infrastruktúrát építsenek ki**. A vizet az adott középület hasznosíthatná. Az is megfontolandó, hogy a jövőben – **bizonyos projektnagyság esetén** – **csak olyan beruházások legyenek támogathatóak, melyek ilyen típusú kiegészítő esővízgyűjtő infrastruktúrát is magukban foglalnak** (hasonlóképpen, mint ahogy az akadálymentesítés, vagy megújuló energia-előállító berendezés is kötelező eleme bizonyos projekteknek). Uniós forrásból továbbá normatív jellegű beruházási támogatást lehetne biztosítani **lakóingatlanokhoz kapcsolódó esővízgyűjtő és -hasznosító berendezések támogatására is**.
11. **Önkormányzati szivattyúvásárlási programot** kellene elindítani, amely szintén támogatható uniós vidékfejlesztési forrásból. Kettős célt szolgálhat: az előző pontban említett intézményi csapadékvíz kiemelése a gyűjtőkől. A rendszer továbbá a belvíz átemelésére, leszivattyúzására is használható.
Víztakarékos öntözési rendszerek alkalmazását kell ösztönözni a Duna-Tisza közén. Megfontolandó, hogy a gazdálkodók forráshiánya miatt **egy integrátor, vagy a helyi önkormányzat mobil öntözési berendezéseket vásároljon**, akitől a termelők ezen eszközöket a szárazságtól leginkább sújtott időszakban (rotációs rendszerben) bérebe vehetik. Erre vonatkozóan egy külön háttéranyag kidolgozása szükséges.

Be kellene vezetni – a vonatkozó európai uniós jogszabályokban – a **Trans European Network – Water (TEN-W) kategóriát** a TEN-T (Transport) és TEN-E (Energy) mintájára. Ehhez más tagállamok támogatása is megnyerhető, sőt ez annak sikerességéhez elengedhetetlen. Emiatt ez a lépés nemzetgazdaságilag kiemelt

(zászlóshajó) projektte minősíthető lenne és **az EU Duna-stratégiájának részét képezheti.**

A térség vízközlekedési infrastruktúrájának fontos eleme a **bajai kikötő-fejlesztési program**, amely a város gazdasági jelentőségét jelentősen növelné. A középtávú célkitűzés, hogy **Baja városa** térségi kapcsolatainak kibővítése és megerősítése **révén a térség jelentős gazdasági-kulturális-turisztikai központjává váljon.**

12. **Szükséges olyan vízbank kialakítása**, illetve egyfajta **kvótarendszer kidolgozása**, amely bizonyos vállalatok teljesítése esetén magánszemélyeknek, önkormányzatoknak és mezőgazdasági termelőknek is lehetővé tenné a vízhez és a vízellátást biztosító közművekhez történő hozzáférést. A spanyolországi tapasztalatokat is figyelembe véve meghatározott módszerrel állapítanak meg a sorrendet (pl. korábbi vízkivételi jog bizonyos kutakból, stb.). A cél az, hogy a rendszer a programba bekapcsolódók számára az általuk tett és betartott vízgazdálkodási vállalatokkal arányos kedvezményeket biztosítson.

A Duna-Tisza vízgyűjtő területét lefedő – tehát több országra, Szlovákiára, Magyarországra és Szerbiára is kiterjedő – kvótarendszert is fel lehetne állítani, amely az átadott-átvett vízmennyiség számításán alapulna. Erre vonatkozóan a már létező spanyol példák és izraeli vízgazdálkodási tervek alapján megvalósíthatósági tanulmányt kellene készíteni.

13. **Közép-Európai Vizstratégiai és Kutató Központ**¹⁵ lehetne létrehozni Baján. Ennek célja a nemzeti vízpolitikák összehangolása, cselekvési tervek, akciótervek közös kidolgozása és összehangolt végrehajtása lenne. A Központ bázisa az **Eötvös József Főiskola Műszaki Fakultása** lehetne, melynek fő tudományos irányultsága a vízügyi, vízgazdálkodási, és környezetvédelmi szakirány, így szellemi és tárgyi lehetőségei alkalmassá teszik egy ilyen kutatóbázis kialakítására. Mindemellett Baján működik az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi és Környezetvédelmi Igazgatóság, amelynél a Bács-Kiskun Megye nagy részére és a Dunára vonatkozó információk, adatok rendelkezésre állnak.

Sajátos állami ösztönzőkkel létre kellene hozni egy **vízgazdálkodási** cégeket magában foglaló **ipari parkot**, illetve egy speciális kutatóközpontot, a vízhasznosításhoz, az öntözéshez kapcsolódó eszközöket, technológiát gyártó és fejlesztő cégek számára.

Cél: a Duna-Tisza közti infrastruktúra-fejlesztési és energetikai program

14. A térségi **infrastruktúra**

a. **Az úthálózat** fejlesztése

- I. Az M8, M9-es autópályák továbbépítése és összekötése legalább az M5-tel;
- II. A Bajai kikötő fejlesztése;
- III. Kerékpárút fejlesztések, elsősorban egy hálózat részeként.

¹⁵ Ez a kutatóközpont lehetne az Európai Víz Kezdeményezés (European Water Initiative, www.euwi.net) – mely az Európai Bizottság Joint Research Centre programja – egyik tudományos intézete.

Bács-Kiskun megye kelet-nyugat irányú közúti kapcsolatait nem megfelelő mértékben növelte a Szent László és a Pentele Duna-hidak megépítése. Ahhoz, hogy a helyzet érdemben javuljon, meg kellene építeni az M9-es és az M8-as autópályákat. Ezeket a pályákat az M5-tel mindenképpen össze kellene kötni.

b. A kistelepülési és tanyasi infrastruktúra fejlesztése

- I. **A földutak stabilizációja** a vidékfejlesztési program keretében. A program ne az aszfaltos mezőgazdasági utakat támogassa, hanem a durva kővel (murvával) leszórt utak építését.
- II. **Szélvédő erdősávok telepítése**, szélerozió csökkentése, összhangban a Közös Agrárpolitika zöldítési követelményeivel, az ökológiai célterület kialakításával.
- III. Szennyvízhasznosítás, a kistelepüléseken és a tanyás településeken **pontszerű szennyvízfeldolgozó létesítmények** telepítése.

15. A Duna-Tisza közti energetikai program

- a. **Napenergia:** A Duna-Tisza köze térségben a napsütéses órák száma 2000 fölött van évente. A térség „szoláris potenciálja” 1400-1500 kwh/m²/év. Megfelelő technológiával ez komoly kitörési pont lehet, különösen a terület déli része számára.
- b. **Geotermikus energia:** a térség középső és keleti részén ez fontos erőforrás lehet. A gyógyhatású vizek nagyrészt ebben a térségben találhatóak. Mezőgazdasági épületek, de lakások, intézmények fűtése is biztosítható e módon.
- c. **Szélenergia:** szélkerekek felállítása a Kecskemét-Kiskunhalas sávban;
- d. **Biomassza:** az országos átlagot 50 %-ban meghaladó biomassza keletkezik a térségben elsősorban szalma és kukoricaszár formájában. Számítások szerint ez elláthat egy gazdaságosan működő erőművet.

Szabályozási, végrehajtási feladatok

- A Duna-Tisza közén a 2014-2020-as programozási időszakban meg- illetve újraalakuló **LEADER akciócsoportok** szerveződésénél és a helyi vidékfejlesztési stratégiáik kidolgozásánál kedvezményekkel biztosítani kell, hogy a **kistelepülések, tanyák és tanyás települések felülreprezentáltak legyenek** mind a pénzügyi források elosztásában, mind a projektek kiválasztásában. A helyi szinten rendelkezésre álló források vonatkozásában **minimális százalékos küszöböt** kellene meghatározni a kistelepüléseken, a tanyákon megvalósított projektek értékére vonatkozóan.
- A Duna-Tisza köze vízgazdálkodásának átfogó javítására akár **ENSZ (Világbank, FAO, UNDP) forrásokat is be lehetne csatornázni egy kísérleti projekt (pilot project) formájában**. Ehhez (agrár)diplomáciai lépések is szükségesek, ugyanis jelenleg Magyarország nem jogosult ilyen forrásokra. A jogosultsági kritériumokat nem az ország általános fejlettségi szint (GDP), hanem a természeti tényezők állapota alapján kellene meghatározni.

- Szükség van egy, a felszíni és felszín alatti vizek részletes adatbázisát, és gazdaságos, valamint a környezeti fenntarthatóság elveivel összhangban lévő hasznosításuk lehetőségeit tartalmazó Nemzeti Vízstratégia kidolgozására.
- Tanya-takarékszövetkezet, illetve bizonyos önkormányzati hitelkonstrukciók mintájára kistelepülési és **tanya-fejlesztési hitelkonstrukciót kellene kidolgozni** az újonnan államosított Takarékbank vagy az MFB gondozásában.
- Javasoljuk, hogy készüljön egy részletes, **tételes tanya-nyilvántartás**. A tanyaközpontokat közjogi értelemben kell meghatározni, hozzájuk rendelve a 117 homokhátsági települést.
- Hozzunk létre a Duna-Tisza közén járási szinten olyan **„lakatlan ingatlan kataszter”**-t, amelyre hasznosítási tervet lehet kidolgozni. A cél az ingatlanok további értékvesztésének megakadályozása, esetleg egy bérlakásprogram beindítása a városokból kiáramló szociálisan rászoruló családok számára.

3. OKTATÁS, KULTÚRA

Cél: a Duna-Tisza közén – és általában Kelet-Magyarországon¹⁶ – a számítógép és internethasználatban meglévő leszakadás (digital gap) mérséklése

Az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok

16. ***Minden általános iskolás kapjon egy laptopot!***

Országos szinten erről a lépésről számos pozitív szakértői vélemény született. A napi szintű számítógép-használat, az információk felkutatásának képessége ma már mindenhol elengedhetetlen. A laptopok az iskola tulajdonát képeznek, de a tanulók hazavihetnék. Mivel ***Finnország és Észtország ezt a programot európai uniós forrásból már megvalósította***, célszerű lenne az ő tapasztalataikat is figyelembe venni.

17. ***A kistelepüléseket és tanyás térségeket ingyenes vezeték nélküli internettel le kell fedni!***

Finnország ***uniós vidékfejlesztési forrásokból*** végrehajtotta ritkán lakott országrészeinek lefedését ingyenes internet-hozzáféréssel. 2014-20 között ezt Magyarország is megtehetné. A későbbiekben ez a lépés országszerte kiterjeszhető lenne a hátrányos térségekre.

Az internethez való hozzáférést emellett bizonyos jövedelemszintet el nem érő családok esetén az otthoni internet-előfizetések támogatása (vagy ingyenessé tétele) révén is biztosítani kell.¹⁷

18. A 2007-2013-as Vidékfejlesztési Programból finanszírozott ***Integrált Községi és Szolgáltató Tér*** intézkedés mintájára (mely gyakorlatilag a falusi művelődési házak felújítását, megújítását célozta meg) a Duna-Tisza köze kistelepüléseiben és tanyás térségeiben a ***tanyaközpontok számára közösségi teret lehetne kialakítani***, számosságát tekintve korlátozottabb, jellegét tekintve részben a ***szociális ellátáshoz***,

¹⁶ MSZP KMP, 26. oldal

¹⁷ MSZP KMP, 51. oldal „államilag támogatott”, illetve „kedvezményes” kategóriákat sorol fel;

részben pedig az *internet-használathoz* kapcsolódó szolgáltatásokkal ellátni. Biztosítani kellene e közösségi terek elérhetőségét a hétvégéken is! Ezen intézkedés részeként megvalósulhatna a Duna-Tisza közti kistelepülések, *tanyák tanítói lakásainak felújítása*, korszerűsítése (szennyvíz-kezelés, megújuló alapú energiaellátás)

Cél: a Duna-Tisza köze hátrányos helyzetű településeiről, a kistelepülésekről, tanyákról származó tanulók minőségi oktatáshoz való hozzáféréseinek növelése

Az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok

19. *Új ösztöndíjakat kell indítani* a hátrányos helyzetű diákok számára, összhangban az MSZP oktatási, illetve nemzeti programjaival, úgymint:
 - a. *Speciális ösztöndíj kistelepülési, tanyai fiatalok számára*: a jogosultsági kör a települések lélekszámának függvényében degresszíven változna.
 - b. *Sport-ösztöndíj* tehetséges vidéki fiataloknak.
 - c. *Roma ösztöndíj* a hátrányos helyzetű roma családok gyermekeinek.

20. Segíteni kell, hogy *a kistelepülésekről továbbtanulni szándékozó fiatalok legalább a kistérségi központ középiskolájába eljussanak*. Az általános iskola felsőbb évfolyamaiban tanulmányi versenyekkel, online feladatmegoldással *szorosabbra kell fűzni a kapcsolatot a falusi általános iskola és a kistérségi középfokú oktatási intézmény között*. Igény esetén a kistelepülésekről, *tanyás térségekből származó diákoknak már a kistérségi központban található általános iskolák melletti kollégiumi ellátást* is biztosítani kell.

Cél: a kistelepülések, tanyás térségek bekapcsolása hazai és nemzetközi kulturális programokba, a hálózatosodás elősegítése

Szabályozási, végrehajtási feladatok

- A Homokhátságához hasonló, szórt településszerkezetű – például skandináv, finn – területekkel – a LEADER program vagy az Európai Térségi Együttműködés keretében *együttműködési programokat* lehetne indítani.

- A *testvérváros, testvértelepülés mintájára „tanya-örökbefogadási” programot* kellene indítani. Ennek keretében egy-egy településnek, városnak lehetne egy-egy testvér-tanyája. A helyi általános iskolák osztályai számára ez kirándulási célpontot, a lakosság számára nyaralóhelyet jelenthetne. További célként megjelenhet a közös rendezvények szervezése, a kistelepülési, tanyasi életforma megismertetése, stb. Mindez *sokkal nyitottabbá tenné a közgondolkodást a tanyasi életforma, a kistelepülésen, tanyán élő emberek irányában*.

Cél: a Duna-Tisza köze térség felsőoktatási rendszerének megerősítése

Szabályozási, végrehajtási feladatok

- A járműipari fejlesztések (Mercedes, Knorr Bremse) új beszállítókat hoznak létre a városban, ami új munkahelyek megteremtését is jelenti. *A tudásalapú fejlesztésekhez azonban elengedhetetlen a Kecskeméti Főiskola duális képzésének egyrészt a*

főiskolán, másrészt a vállalatnál történő oktatásának a támogatása. Ez a képzési forma a magyar felsőoktatás új eleme lehet.

- A kistelepülések és a tanyás térségek gondjainak ellátását, ügyeinek intézését elősegítő szakembereket, szükséges kinevezni a kistérségekbe. A ***kistelepülési, a tanyás gazdaságok szervezésében, a szociális szervezetek létrehozásában, működtetésében*** segíteni tudó ***szakemberek, gazdálkodási szakértők*** kinevezése, ***szolgáltatásokat nyújtó kistérségi intézmények, szervezeti egységek létrehozása*** kiemelt jelentőségű állami feladat.
- A Kecskeméti Főiskola és a vele is kapcsolatban levő ***élelmiszergazdasági kutatóbázis*** (zöldségtermelési kutatóintézet, szőlőtermelési kutatóintézet stb.) feladata lenne többek között az is, hogy az éghajlat változásához, a víztakarékos mezőgazdasági termeléshez, és az ehhez kapcsolódó fajtaváltáshoz, termesztési szerkezetváltáshoz és feldolgozáshoz kapcsolódóan fejlessze tovább meglévő lehetőségeit.

4. SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZER, EGÉSZSÉGÜGY ÉS TÁRSADALMI EGYÜTTÉLÉS

Cél: az életminőség javítása a Duna-Tisza köze hátrányos helyzetű, szétszórott településszerkezetű részein

Az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok

21. *Kistelepülési, tanyai (köz)szolgáltatás-csomagot kell kialakítani, és normatív módon támogatni azt, amelynek a következő elemei lehetnek:*

- Mobil internet
- Napelem és kollektor
- Pontszerű szennyvízgyűjtő és hulladékgyűjtő (ld. Ausztria hegyvidéki területeinek tapasztalatai) megújuló energetikai autonóm szigetüzemi rendszerek, komposztáló rendszerek
- A szociális állattartás infrastruktúrája
- Riasztórendszer (orvos, szociális ellátás és közbiztonság,)
- Közvilágítás, helyi generátorok telepítése
- Kisbusz-közlekedés (több kistelepülés, tanya számára közösen), munkába, iskolába, valamint egészségügyi célból a települési, járási központba vagy valamely egészségügyi intézménybe – Baja, Kecskemét, Kalocsa, Kiskunfélegyháza – való bejutást elősegítendő;
- Szélkerekek (a Kecskemét-Kiskunhalas szélcsatornára alapozva)
- Tanyaház, tanyagondnoki iroda kialakítása
- Laptop/számítógép az iskoláskorú gyermekeknek
- Mezőgazdasági erőgép (szociális és nem piaci alapú használatra, pl. hótolás)

A korábbi mezőgazdasági típusú pályázatokhoz hasonlóan rendelkezésre állna egy támogatott eszköztár. Egy-egy ilyen csomagot kistelepülésenként, tanyaközpontonként 50 millió Ft-ból lehetne finanszírozni, ezáltal egy 50 Mrd Ft-os, azaz közepes költségvetésű intézkedésből 1000 kistelepülésen, illetve tanyaközpontban lehetne érezhető és gyors változást előidézni.

Fontos kérdés a **működési költségek finanszírozása** (benzin, internet-számla, stb.) Amennyiben e program **központosított projektként** (zászlóshajó projektként) kerülne lebonyolításra, akkor egyrészt:

- olcsóbban lehetne a szükséges eszközöket beszerezni, pl. 100 kisbusz esetén komoly árengedményt lehetne kérni;
- az eszközöket esetleg csak használatra lehetne odaadni az érintetteknek, kivéve természetesen azokat, amelyeket be kell építeni;
- a működési költségek finanszírozhatóvá válnának a program technikai segítségnyújtásából a programidőszak időtartama alatt.

Szabályozási, végrehajtási feladatok

22. A 2014-2020 közötti humán-fejlesztési Operatív Program(ok)ban a kistéleplési szerkezetű, illetve a tanyás térségeket (a Homokhátságot) **„kiemelt szociális térségként”** kedvezményes jogosítványokkal lehetne felruházni: ez magasabb támogatásintenzitást, egyszerűbb önerő-igazolást, a működési költségek elszámolhatósága, stb. jelentené.
23. A szórt településszerkezetű térségekben, így a Duna-Tisza köze tanyavilágában és kistéleplési szerkezetű térségeiben, járási szinten legalább a **tartós élelmiszerek és alapvető termékek helyi szintű ellátását biztosító mozgóárus szolgáltatást** életre kell hívni. Ezt vagy a járási központ, mint önkormányzat, vagy egy, közbeszerzés által kiválasztott vállalkozó látná el. A közbeszerzési eljárást mindenképpen le kell folytatni, vagy a szolgáltató kiválasztása, vagy a terjesztett termékek beszerzése céljából. Az árak fix, évente a KSH inflációs adatai alapján korrigált árak lennének. Emellett településenként fix díjat biztosítanak a vállalkozók számára.
24. A Duna-Tisza közén betöltetlen háziiorvosi praxisokat¹⁸ a kistéleplési vagy tanyaközpont szintjén kialakított, magas színvonalú **mobil egészségügyi (al)állomások** kiépítésével kellene vonzóvá tenni. Ez természetesen növelné a kistéleplési, tanyasi lakosság egészségügyi ellátásának színvonalát is.
25. **„Önszerveződő roma munkacsoportokat”** kellene életre hívni, melyek **roma munkafelelősök** irányításával akár közmunkát, akár idénymunkát végeznének. E csoportoknak nagy szerepük lehetne a **közmunkaprogramok kapcsán meglévő feszültségek kezelésében**. A roma munkafelelősöket pályázaton lehetne kiválasztani, a munkacsoportokat humán operatív programokból lehetne finanszírozni 2014-2020 között.

5. A KÖZBIZTONSÁG NÖVELÉSÉNEK PROGRAMJA

Cél: a Duna-Tisza közén – különös tekintettel a kistéleplésekre és a tanyás térségekre – a személy és vagyónbiztonság növelése

Az európai uniós források felhasználásához kapcsolódó feladatok

¹⁸ MSZP Kelet-Magyarország Program, 60. oldal

2013. február

26. A körzeti megbízott feladatainak ellátásához szükséges eszközöket, felszerelést, valamint a kistelepüléseken és a *tanyás térségekben kiépítendő riasztórendszereket* európai uniós forrásból támogatni lehet.
27. A Duna-Tisza közén a körzeti megbízottaknak a szétszórt településszerkezet miatt *speciális járművel – terepjáróval* – is rendelkezniük kell, ennek központosított beszerzése uniós forrásból szintén lehetséges.

IV.

Mellékletek

1. számú Melléklet¹⁹

Környezeti, gazdasági és társadalmi helyzetértékelés és jövőbeni forгатókönyvek a következő oldalakon (21-26. oldalakon).

¹⁹ Dr. Csatári Bálint helyzetértékelése;

Forgatókönyvek

A: Nem teszünk semmit (baseline)

Természet/környezet	Gazdaság	Település/társadalom
<p>koordinálatlan vízfelhasználás, további talajvízszint-csökkenés, a szélsőséges klímahatások elleni kitettség növekedése, jelentős tájdegradáció, a természetes vegetáció elöntetlen átalakulása, lokális-táji töredezettség,</p>	<p>a mezőgazdasági termelés eredményességének kiszámíthatatlansága, a termőföld értékének jelentős csökkenése, a lokális gazdaság eltartó képességének csökkenése stagnáló, vagy növekvő munkanélküliség</p>	<p>romló jövedelemviszonyok, elvándorlás, elöregedés és annak intézményi következményei, perspektíva-vesztés, kiszámíthatatlanság, öngyilkossági hajlam növekedése, települések visszafejlődése, (hosszú távon akár megszűnése)</p>

B: Adaptációs, tervezési-fejlesztési stratégia megvalósítása esetén

Természet/környezet	Gazdaság	Település/társadalom
<p>multifunkcionális, gondosan tervezett vízfelhasználás, meginduló tájrehabilitáció, vízpótlási programok stabilizáló hatásai, természeti-táji tényezők fokozatos felértékelődése, egészséges életkörülmények, sikeres agrárkörnyezet-védelem,</p>	<p>alkalmazkodó mezőgazdaság, a zöld illetve agro-turizmus fenntartható fejlődése diverzifikált lokális gazdaság (Mercedes-hatás) és új rurális „kultúra-gazdaság” kialakítása, fejlett üzleti szolgáltatások,</p>	<p>lakó, farm és üdülőtanyák számának növekedése, kiegyensúlyozott város-vidék kapcsolatok, tervezett és fenntartható településhálózat-fejlődés, autonóm, jól szervezett helyi közösségek szerepének növekedése</p>

C: Hosszú távon jelentős vízigény (Duna-Tisza csatorna)

Természet/környezet	Gazdaság	Település/társadalom
<p>természeti és ökológiai egyensúly, természetvédelmi és NATURA 2000 területek hosszú távú értékmegőrző fenntarthatósága magas színvonalú tájgazdálkodás az agrárpotenciál megőrzése az értékes, sokszínű kultúrtáj teljes rehabilitációja</p>	<p>a változó agrár-és vidékfejlesztési támogatások maximális kihasználása, új környezet-ipar megjelenése, (a hibrid járműgyártástól a megújuló energia-termelésig és a hozzá kapcsolható ipari innovációkig) stabil gazdasági eltartó képesség,</p>	<p>sokoldalúan megújuló tanyás térségek, adaptív és progresszív gazdaság és társadalomfejlődés, javuló GDP, társadalmi egyenlőtlenségek mérséklődése, harmonikus város-vidék viszony, globalizáció (?)</p>

Környezetudatosság, víz-etika, kreativitás és partnerség.
Új tervezési és fejlesztési módszerek, programok és intézmények.

2. számú Melléklet²⁰

Dél-Alföld helyzetértékelése, erősségek és gyengeségek

A Duna-Tisza köze **erősségei**:

- A térség központi fekvése biztosítja a jó megközelíthetőséget, amely megmutatkozik abban is, hogy európai jelentőségű közlekedési folyosók szelik át.
- A Duna-Tisza köze két természeti nyersanyaga:
 - a. a jó termőképességű, élelmiszertermelésre alkalmas föld,
 - b. a vízkincs, amelyet eddig nem használtak ki (felszíni vizek: Duna, Tisza, felszín alattiak: termálvizek).
- Az ország napfényben gazdag területe, a napfényes órák száma évente 2000 fölött van.
- A megújuló energiaforrások kihasználása esetén a térség alkalmas víz – nap - szél-geotermikus- és bioenergia előállítására.
- A térségben hagyományosan magas színvonalú mezőgazdasági termelés folyik (GOF növények, szőlő, gyümölcs, zöldségtermelés).
- A térség fejlett, világszínvonalat képviselő járműiparral, erős feldolgozóipari és gépipari tradíciókkal rendelkezik.
- A lakosság jó színvonalú közszolgáltatásokat vehet igénybe.
- Az alap- és középfokú oktatási és egészségügyi intézmények hálózata jól kiépített, a Szegedi Egyetem nemzetközileg is kiemelkedő színvonalú.
- A térségben sokszínű természeti és kulturális értékek találhatók.
- Az itt élő nemzetiségek nyelvükkel, hagyományaikkal gazdagítják a Duna-Tisza köze kulturális örökségét.

A Duna-Tisza köze **gyengeségei**:

- A térség lakossága elöregszik és fogy. Kivételt képez ez alól Szeged és Kecskemét és térsége.
- A szükségesnél kisebb arányú foglalkoztatás és kevesebb munkahely áll rendelkezésre.
- A területi különbségek három kistérség tartós leszakadását eredményezik (Jánoshalma, Bácsalmás, Kunszentmiklós).
- A kistelepülések, a tanyás térségek lakosságának elöregedése tapasztalható.
- A klímaváltozás negatív következményei nehezítik az egyébként is hátrányos helyzetű Homokhátságon lakók életét.
- A kelet-nyugat irányú autópályák, gyorsforgalmi utak hiánya tapasztalható. Az alsóbb rendű utak állapota rossz.
- A Duna-Tisza köze felsőoktatásának lehetőségei szűkülnek, a hallgatói létszám csökken.
- Alacsony az együttműködés szintje a gazdaságban és a térség különböző részei között.
- A Duna-Tisza köze lovas hagyományai és bázisa ellenére nem kap megfelelő szerepet az országos lovas-turisztikai és oktatási programokban.
- A szennyvízelvezetés- és tisztítás a települések felében nem megoldott, és még ennél is nagyobb elmaradás van a kistelepüléseken, tanyákon.

²⁰ Balogh László elemzése alapján;

3. számú Melléklet²¹

A Duna-stratégiához illeszkedő projektek, projektötletek az Alsó-Duna-völgyben:

- 1.) „A vizek mennyiségi és minőségi védelmének fejlesztése a Duna-völgyben” az ADUKÖVIZIG területén: szivattyútelepek felújítása, bővítése, a Bácsalmás és Mátételke közötti víztározó építése a Kígyós vízrendszeréhez kapcsolódva. (projektgazda: ADUKÖVIZIG, Baja; státusz: megvalósítás folyamatban) Másodlagos felhasználási lehetőség: sport, szabadidős tevékenység;
- 2.) Az előző projektből korábban kimaradt a Madaras határában megépülő víztározó építése (lehetséges projektgazda: ADUKÖVIZIG, Baja; státusz: előkészíthető, a tervezése megtörtént) Másodlagos felhasználási lehetőség: sport és szabadidős tevékenység;
- 3.) A bajai Nagybandúr szigeten a DVCS vízből táplálkozó víztározó megépítése, a Margitta-szigeti mezőgazdasági és természetvédelmi területek vízpótlása, a Ferenc tápcsatornának a nemzetközi szerződéseken rögzített vízmennyiségének biztosítására. Járulékos felhasználási lehetőség: sport és turisztikai céllal, a kidolgozás alatt lévő Vízvárosi program részeként. (lehetséges projektgazda: ADUKÖVIZIG, Baja, vagy az erre a célra létrehozandó céltársaság; státusz: előzetes tanulmánytervek);
- 4.) Mellék- és holtágak rehabilitációja (projektgazda: ADUKÖVIZIG, Baja vagy DDNP, státusz: kérdéses);
- 5.) A Ferenc tápcsatorna rehabilitációjának tervezése (projektgazda: ADUKÖVIZIG, Baja és a Nyugat-Vajdasági Vízügyi Igazgatóság, Zombor; státusz: megvalósult);
- 6.) A Ferenc tápcsatorna rehabilitációjának megvalósítása (projektgazda: az előzőeknek megfelelően; státusz: előkészítés alatt, a tervek elkészültek);
- 7.) Baja-Bezdán közötti kerékpárút építése a Duna védtöltésén (projektgazda: ADUKÖVIZIG, Baja; státusz: a tervek korábban elkészültek, a projekt megvalósítása előkészítés alatt);
- 8.) A Duna hajózhatóságához szükséges medermélység biztosítása (projektgazda: szakminisztérium; státusz: a tervek a VITUKI-nál elkészültek, megvalósítás előkészítés alatt);
- 9.) Hajózás határokon át c. projekt (projektgazda: erre a célra szerveződő céltársaság; státusz: előkészítés alatt);
- 10.) Baja Város turisztikai célú fejlesztése (projektgazda: Baja Város Önkormányzata; státusz: megvalósítás alatt);
- 11.) A bajai Országos közforgalmi kikötő bővítése (projektgazda: BOKK; státusz: tervezés alatt);

²¹ Széll Péter javaslatai alapján;

2013. február

- 12.) A mohácsi kikötő bővítése (projektgazda: Mohács Város Önkormányzata; státusz: tervezés alatt);
- 13.) Duna-menti települések szennyvíztisztítási projektjei (projektgazda: illetékes önkormányzatok; státusz: a megvalósítás különböző szakaszaiban.);
- 14.) Ivóvízjavító program (projektgazda: az erre a célra alakult konzorcium; státusz: tervezés lezárult, megvalósítás előkészítés alatt);
- 15.) M-9-es autópályát építése (projektgazda: szakminisztérium; státusz: megvalósítás előkészítés alatt; a következő szakasz az 51-es és az 54-es főutak közötti szakaszon megakadt, forrás korábban biztosítva);
- 16.) Az 55-ös főút 11,5 t-s terhelésű úttá fejlesztése kerékpárúttal együtt (projektgazda: szakminisztérium; státusz: a megvalósítás előkészítés alatt, a forrás korábban biztosított volt a KÖZOP-ból);
- 17.) A Constanza-Rijeka közötti transzbalkáni vasútvonal rehabilitációja Szeged-Szabadka- Bácsalmás- Baja- Dombóvár érintésével (projektgazda: céltársaság; státusz: egyes szakaszaiban megvalósítás előkészítése);
- 18.) DAHAR program (projektgazda: céltársaság, Dunaújváros; státusz: megvalósítás alatt);
- 19.) Donauregionen+ program (projektgazda: konzorcium; státusz: megvalósítás alatt);
- 20.) Helyi TDM létrehozása Baja-Gemenc-Szekszárd (projektgazda: önkormányzati céltársaság; státusz: megvalósítás közben.);
- 21.) Térségi TDM létrehozása (projektgazda: Alsó-Duna-völgyi Tft, Baja; státusz: előkészítés alatt);
- 22.) Alsó-Duna-völgyi ETT (EGTC) létrehozása (projektgazda: Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat, és Alsó-Duna-völgy Tft.; státusz: előkészítés alatt);
- 23.) Bácskai Élelmiszer Klaszter (projektgazda: céltársaság; státusz: megvalósítás folyamatban);
- 24.) Kiskunsági Nemzeti Park mozaikterületeinek rehabilitációja (projektgazda: Kiskunsági NP.; státusz: kérdéses);
- 25.) Bácskai Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer (projektgazda: Víz Társulat és ADUKÖVIZIG; státusz: kérdéses);
- 26.) Magyar-szerb tanulmány a Kígyós csatorna vízrendszeréről (projektgazda: ADUKÖVIZIG; státusz: a tanulmány elkészült);
- 27.) Az 51-es főút szakaszos felújítása 11,5 t-s forgalomra (Sükösd, Érsekcsanád megkerülő szakasz, valamint a Baja és a déli országhatár közötti szakaszon Hercegszántóig

2013. február

és/vagy új nyomvonalon Gara érintésével) (projektgazda: szakminisztérium; státusz: előkészítés alatt.);

28.) Az 55-ös főút Baja-Pörböly-Alsónyék közötti szakaszának 11,5 t-s terhelésűvé fejlesztése Pörböly megkerülésével és kerékpárúttal (projektgazda: szakminisztérium; státusz: kérdéses);

29.) A Duna vonalát követő kerékpárút építése a Keselyűs-Mohács közötti szakaszon (projektgazda: kérdéses; státusz: projektötlet);

30.) Kékesi rét (Harta közelében) belvizes víztározó építése (projektgazda: ADUKÖVIZIG; státusz: kérdéses);

31.) Duna-Tisza csatorna (projektötlet) (projektgazda: céltársaság; státusz: előkészítés alatt);

32.) Új Duna-híd Mohácsnál (projektgazda: Mohács Város Önkormányzata; státusz: előkészítés alatt);

33.) Az M-6-os autópálya fejlesztése a déli országhatárig (projektgazda: szakminisztérium; státusz: előkészítés alatt);

34.) Sárköz-Bácska-Baranya Néprajzi és Turisztikai Klaszter (Csordás L., Vass János projektötletei) (projektgazda: Alsó-Duna-völgyi Tft és a Bajai Kézműves Egyesület; státusz: projektötlet);

35.) Az Ökotour program (projektgazda: Nagybaracska Önkormányzata és a céltársaság; státusz: kérdéses);

36.) Mohácsi Húsüzem (projektgazda: Pick Szeged Rt. és a Bonafarm zRt.; státusz: előkészítés alatt);

37.) Bio-etanol üzem Mohácson (projektgazda: kérdéses ; státusz: kérdéses);

38.) 3-4-5 számjegyű utak fejlesztése (Bácsalmás-Madaras-Katymár-Bácsborsod-Bácsbokod, Kalocsa-Miske-Hajós-Jánoshalma, Jánoshalma-Csávoly, Jánoshalma-Mélykút, Mélykút-Bácsalmás, Dunafalva-Szeremle-Bátmonostor, Gara-Csátalja, Bácsalmás-Kunbaja-Bácsszőlős-Csikéria, Dunapataj-Foktó-Kalocsa, Gara-Bácsborsod, Rém-Nemesnádudvar, Bátaszék-Bonyhád, Bata-56-os út, Mohács-Újmohács-Nagybaracska ill. Dávodfürdői bekötőút, 56-os út-Bóly-Villány-Harkány, Mohács-Pécsvárad);

39.) A térség szálláshelyeinek minőségi és mennyiségi javítása program (lehetséges projektgazda: Duna-völgyi Tft és/vagy térségi TDM; státusz: projektötlet);

40.) Az Alsó-Duna-völgyi térség vízi- és kerékpáros turizmusának kiszolgáló létesítményei (kikötők, pihenőhelyek, kölcsönző és javítóhelyek, stb.) (lehetséges projektgazda: Duna-völgyi Tft, vagy térségi TDM; státusz: projektötlet);

41.) Szeremlei-Sugovica revitalizációja (lehetséges projektgazda: Horgászegyesület, Szeremle, ADUKÖVIZIG és Gemenc Zrt.; státusz: projektötlet);

2013. február

42.) Az ökoturizmus feltételeinek komplex fejlesztése az Alsó-Duna-völgyi térségben (lehetséges projektgazda: egy konzorcium a Gemenc Zrt, a DDNP, ADUKÖVIZIG és a Duna-völgyi Tft részvételével; státusz: előzetes tanulmány készült 2005-ben, jelenleg projektötlet);

43.) Kikötői Klaszter létrehozása legalább a bajai, a mohácsi kikötők részvételével (lehetséges résztvevők: BOKK Kft, Mohácsi Kikötők, többi kikötő az Alsó-Duna-völgyi térségben; státusz: projektötlet);